

จดหมายข่าว

ISSN 0858-4516

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

National Institute of Animal Health [NIAH] Newsletter

ปีที่ 4 ฉบับที่ 6 ประจำเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม 2538

การระบาดของโรคมาลาเรียในไก่กระทง

สัตวแพทย์หญิงทัศนีย์ ขมภูจันทร์ สัตวแพทย์หญิงปิยนุช ประสิทธิ์รัตน์ และ นายสัตวแพทย์ชัยศิริ มั่นคงชัยสกุล ✍

ประวัติ

ประมาณต้นเดือนสิงหาคม 2538 เจ้าของฟาร์มเลี้ยงไก่กระทง ที่ท้องที่เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ ได้นำไก่ป่วยจำนวน 3 ตัวมาขอรับการตรวจที่สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ เมื่อเจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ ได้ตรวจดูสภาพอาการทั่วไปและเก็บตัวอย่างบางส่วนจากอวัยวะส่งตรวจตามห้องปฏิบัติการต่างๆ พบว่ามีสิ่งผิดปกติที่เม็ดเลือดแดง ทางเจ้าหน้าที่ของสถาบันฯ ได้ออกไปตามดูสภาพไก่ป่วยที่ฟาร์มนี้อีกครั้งในวันที่ 14 สิงหาคม 2538 แล้วเก็บเลือดมาตรวจอีก 24 ตัว ตลอดเวลา 2 เดือนได้ติดตามเผาะวังเป็นระยะๆ จนถึงวันที่ 29 กันยายน 2538

ต่อมาในเดือนกันยายน เจ้าของฟาร์มไก่กระทงที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 3 ฟาร์มได้ติดต่อมาที่สถาบันฯ ให้ส่งเจ้าหน้าที่ไปดูอาการป่วยของไก่ให้ด้วย ทางสถาบันฯ ได้ส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสืบสวนและเจาะเลือดไก่พร้อมทั้งนำไก่ป่วยไปส่งตายกลั้มมาที่สถาบันฯ เพื่อศึกษาวิธีการทางพยาธิวิทยาในห้องปฏิบัติการ

ปกติฟาร์มไก่ทั้ง 4 และมีอีกหลายฟาร์มซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณไม่ไกลกันนักโดยเฉพาะที่ อ.องครักษ์ จ.นครนายก จะสร้างเล้าไว้บนบ่อเลี้ยงปลา มีบางแห่งสร้างเล้าไว้บนพื้นดิน บริเวณโดยรอบเล้าไก่จะมีน้ำขัง มีหญ้าขึ้นอยู่ทั่วไป การเลี้ยงไก่กระทงนี้เจ้าของมีวัตถุประสงค์เพื่อเลี้ยงไว้สำหรับขายเป็นไก่ตอน ไข่รับประทานกับข้าวมัน โดยซื้อลูกไก่อายุ 1 วัน จากบริษัทผู้ผลิตลูกไก่ขายแล้วเลี้ยงด้วยอาหารไก่ชนิดเม็ด แยกเลี้ยงเล้าละ 1,500 - 2,000 ตัว เมื่อไก่อายุได้ 60 วัน จะนำมาตอนแล้วเลี้ยงต่ออีก 10 วันจึงส่งขาย

อาการ

ไก่ป่วยมีอาการ หงอย ซึม ไม่กินอาหาร โลหิตจาง ขาไม่ค่อยมีแรง นอนหมอบรวมๆ กัน คอตก อุจจาระเหลวมีสีซีขาวบางครั้งอำปากหายใจ ก่อนตายมักจะมีอาการอาเจียน น้ำลายไหลเจ้าของจะแยกตัวป่วยออกจากฝูง ต่อมาอีก 1-2 วัน ไก่ป่วยก็จะตาย

ผลการตรวจ

จากการทำฟิล์มเลือดไก่ป่วยบนสไลด์ แล้วย้อมด้วยสี Giemsa ตรวจดูด้วยกล้องจุลทรรศน์พบเชื้อโปรโตซัวระยะต่างๆ จำนวนมากในเม็ดเลือดแดง ซึ่งเป็นเชื้อมาลาเรียชื่อ พลาสโมเดียม (Plasmodium spp.)

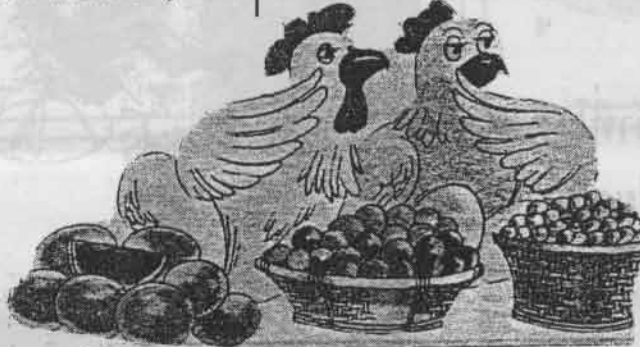
ระบาดวิทยา

สำหรับการติดเชื้อมาลาเรีย เนื่องจากไก่กระทงเหล่านี้เลี้ยงเป็นไก่ตอนใช้เวลาเพียง 70 วันตั้งนั้น การระบาดจึงพบว่าลูกไก่แสดงอาการป่วยและตายตั้งแต่อายุประมาณ 10 - 68 วัน

การรักษา

ได้แนะนำเจ้าของฟาร์มรักษาไก่ป่วยด้วย คลอโรควิน ขนาด 10 มิลลิกรัม ต่อน้ำหนักไก่ 1 กิโลกรัม ในวันแรกต่อมาในวันที่ 2 และ 3 ให้ลดขนาดยาเหลือ 5 มิลลิกรัม ต่อ น้ำหนักไก่ 1 กิโลกรัม

ต่อวันผสมน้ำด่างทิ้งไว้ให้กินช่วงเช้า (3 วัน) ส่วนในช่วงบ่ายให้ยาซัลฟาโมโนเมทท็อกซิน ขนาด 200 มิลลิกรัม ต่อ น้ำหนักไก่ 1 กิโลกรัม ต่อ วัน ผสมน้ำให้กิน 2 วัน ในวันที่ 3 - 5 ลดขนาดยาเหลือ 100 มิลลิกรัม ต่อ 1 กิโลกรัมต่อวัน (รวม 5 วัน)

การป้องกัน

1. แนะนำให้เจ้าของฟาร์มใช้คลอโรควิน 5 มิลลิกรัม ต่อน้ำหนักไก่ 1 กิโลกรัม ผสมน้ำด่างให้ไก่กินติดต่อกัน 3 วัน เมื่อนำไก่เข้าเลี้ยงได้ 15 วัน, 30 วัน และ 45 วัน จะช่วยป้องกันการติดเชื้อโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนได้เป็นอย่างดี หรือ

2. เนื่องจากโรคมาลาเรียในไก่ ติดต่อกันได้ด้วยยุงซึ่งเป็นพาหะที่สำคัญและยากต่อการป้องกันเพราะฟาร์มไก่ที่เกิดโรคระบาดครั้งนี้พบว่า เล้าไก่มีกะสร้างอยู่ในบริเวณบ่อเลี้ยงปลาซึ่งรอบๆ มีน้ำขังอยู่นาน สภาพทั่วไป จึงเหมาะแก่การเพาะพันธุ์ของยุงเป็นอย่างดี ฉะนั้นถ้าเป็นไปได้ควรล้อมเล้าไก่ด้วยตาข่ายถี่เพื่อป้องกันยุงอีกทางหนึ่งก็ได้ หรือ

3. ใช้ยาพ่นฆ่ายุงและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ของยุง อาจช่วยลดปริมาณยุงที่เป็นพาหะนำโรคลงได้บ้าง แต่วิธีนี้อาจมีผลกระทบต่อไก่ ปลา และคุณภาพของน้ำในบ่อเลี้ยงปลา ทำให้เกิดผลเสียตามมาได้

สรุป

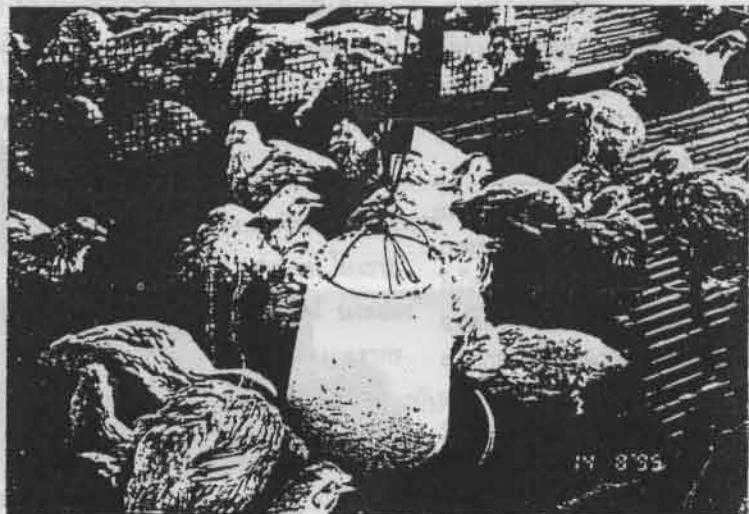
ความสูญเสียเนื่องจากการระบาดของมาลาเรียในไก่ครั้งนี้ (จำนวน 4 ฟาร์ม) มีดังนี้

1. อัตราการป่วย ร้อยละ 50.0 - 55.0
2. อัตราการตาย ร้อยละ 11.0 - 20.0

3. เจ้าของฟาร์มต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการซื้อลูกไก่ อายุ 1 วัน ค่าอาหาร สูญเสียรายได้ที่ควรได้จากการขายผลผลิตเมื่อเลี้ยงถึง 70 วัน (ยังไม่รวมค่าแรง ค่าสร้างเล้า ค่าทำวัคซีน ค่ายาผสมอาหารป้องกันโรค) คิดเป็นเงินประมาณ 1 ล้านบาท

เต้าไก่สร้างอยู่ใน
บริเวณบ่อเลี้ยงปลา

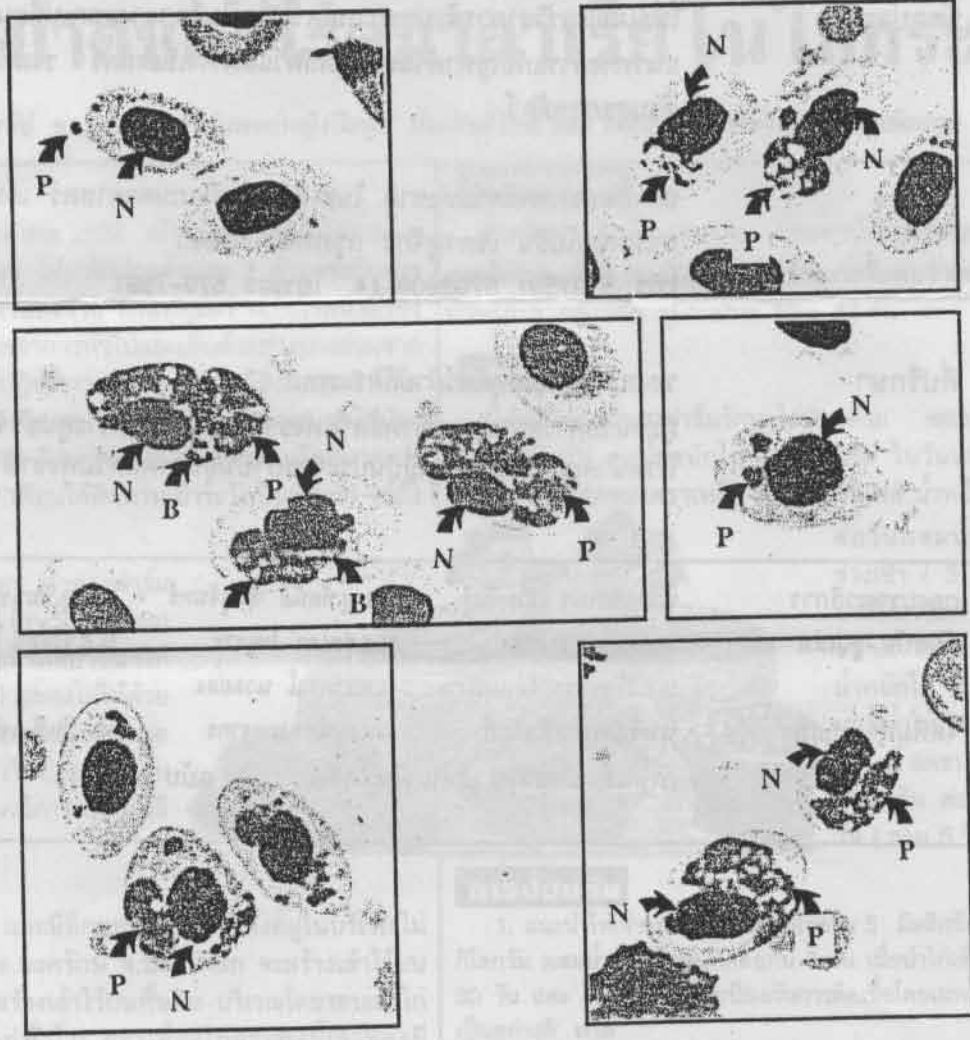

ไก่ในเต้าที่โรค
มาลาเรียระบาด

ไก่ป่วย

อึ้งมกเป็นโรคของสัตว์ในป่าและนกในป่า... (มกราคม ๒๕๒๕) ...

อธิบายภาพ รูปร่างลักษณะของเชื้อพลาสโมเดียม ระยะต่าง ๆ ในเมล็ดเล็ดแดงไก่
 (P = เชื้อพลาสโมเดียม. N = นิวเคลียสเม็ดเล็ดแดงไก่. B = จุดสีน้ำตาล)

บทสรุป

จากการศึกษาเมล็ดเล็ดแดงไก่พบว่ามีเชื้อพลาสโมเดียมที่พัฒนาเป็นรูปร่างต่าง ๆ กันในเมล็ดเล็ดแดงไก่ ซึ่งพบว่ามีรูปร่างที่พัฒนาไปเป็นรูปร่างที่ซับซ้อนมากขึ้นตามระยะต่าง ๆ จำนวนมากในเมล็ดเล็ดแดงไก่ ซึ่งเป็นเชื้อพลาสโมเดียม พลาสโมเดียม (Plasmodesma) และ

จดหมายข่าว สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ISSN 0858-4516

NATIONAL INSTITUTE OF ANIMAL HEALTH (NIAH) NEWSLETTER

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการ เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์

เจ้าของ

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ไนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกษตรกลาง
ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร. 5797591, 5798908-14 โทรสาร 579-7591

ที่ปรึกษา

รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ฝ่ายสัตวแพทย์
ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและชันสูตรโรคสัตว์
หัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่นประจำสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กองบรรณาธิการ

น.สพ.เนพพร ศราธพันธุ์

สพ.ญ.ทัศนีย์ ชมภูจันทร์

สพ.ญ.ปิยนุช ประสิทธิ์รัตน์

ต้นฉบับ-รูปเล่ม

สพ.สมชาย ช่างทอง

น.ส.รุ่งนภา ไพเราะ

น.ส.จรีรัตน์ โพธิ์ถวิล

น.ส.วิจิตรตรา รัตนเมธีกุล

น.ส.อาภรณ์ นวลย่อง

จัดพิมพ์-เผยแพร่

นางจินตนา อพินรัมย์

นางสมนึกจงกลสุกร

น.ส.วันดี แซ่ตั้ง

กำหนดออกทุกๆ 2 เดือน พิมพ์ครั้งละ 1,200 ฉบับ

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กรมปศุสัตว์ จตุจักร รทท.10900

ที่ กษ 0615/ว. 26

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน

ใบอนุญาตเลขที่ 1/2521

ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี